

УДК 339.56(4-672ЄС)

МЕЛЬНИК Тетяна,

д. е. н., професор, завідувач кафедри
міжнародної економіки КНТЕУ;

ПУГАЧЕВСЬКА Катерина, аспірант кафедри міжнародної економіки
КНТЕУ

НЕТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У КРАЇНАХ ЄС

Визначено детермінанти застосування нетарифних заходів у зовнішній торгівлі, за результатами аналізу індексу покриття та частоти використання нетарифних обмежень оцінено масштаби охоплення зовнішньої торгівлі нетарифними обмеженнями у країнах ЄС та в Україні. Проведено кореляційний аналіз залежності кількості технічних і нетехнічних нетарифних заходів та ВВП на душу населення у країнах ЄС та в Україні.

Ключові слова: нетарифні заходи, зовнішня торгівля, міжнародна спеціалізація.

Мельник Т., Пугачевская Е. Нетарифное регулирование в странах ЕС. Определены детерминанты применения нетарифных мер во внешней торговле, по результатам анализа индекса покрытия и частоты использования нетарифных

© Мельник Т., Пугачевська К., 2014

ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. 2014. № 2 ===== 15

ограничений оценены масштабы охвата внешней торговли нетарифными ограничениями в странах ЕС и Украине. Проведен корреляционный анализ зависимости количества технических и нетехнических нетарифных мер и ВВП на душу населения в странах ЕС и в Украине.

Ключевые слова: нетарифные меры, внешняя торговля, международная специализация.

Постановка проблеми. Впродовж останніх десятиліть процеси інтеграції та глобалізації сприяли зростанню масштабів міжнародних торговельно-економічних відносин та об'єктивно обумовили формування відповідних світових регуляторних систем обміну товарами та послугами. У рамках цих систем за умов посилення лібералізації поступово обмежується використання деяких протекціоністських інструментів і методів регулювання міжнародної торгівлі, звужуючи можливість країн забезпечувати захист національних економічних інтересів на зовнішніх ринках, що потребує трансформації їх регуляторної політики.

Нині використання тарифних заходів суттєво обмежується прийнятими угодами у межах торговельних організацій і союзів. Так, внаслідок лібералізації міжнародної торгівлі в рамках СОТ середній рівень митних тарифів розвинених країн становить близько 4 %, а країн, що розвиваються, – 13 % [1, с. 76]. Водночас практика державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у провідних європейських країнах, незважаючи на декларативну прихильність до принципів вільної торгівлі, свідчить, що триває жорстке, часто приховане з метою захисту національних ринків, використання нетарифних обмежень. Так, за оцінками Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), нетарифні заходи охоплюють від 18 до 30 % обсягів світової торгівлі та застосовуються розвиненими країнами відносно 17 % імпорту, у тому числі до 50 % металопродукції, 25 % текстильних виробів та 44 % продукції сільського господарства [2].

Низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції на європейських ринках та невідповідність її європейським стандартам і нормативам суттєво ускладнює пошук потенційних ринків збуту. Недиверсифікована структура експорту, її сировинна спрямованість з низьким відсотком доданої вартості та залежністю від кон'юнктури світових товарних ринків, мізерна частка високотехнологічної продукції у поєднанні з високою відкритістю економіки України сформували її неефективну міжнародну спеціалізацію та підвищили вразливість макроекономічної стабільності від зовнішніх шоків.

Прагнення України до диверсифікації ринків збуту товарів з урахуванням проблем вітчизняної економіки потребує заходів, спрямованих на захист внутрішнього ринку, і формування відповідної зовнішньоекономічної політики. Оскільки в Україні проблема розвитку економічної безпеки є особливо гострою з огляду на зростання обсягів

імпортоспоживання, одне з невідкладних завдань для країни – формування ефективної системи заходів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нетарифне регулювання останніми роками не раз ставало предметом наукових досліджень. Так, українські та російські науковці, зокрема, І. Бурковський [3], І. Дюмулен [4], А. Мазаракі, Т. Мельник [5], В. Точилі [6], А. Філіпченко [7] та ін. досліджували особливості нетарифних заходів порівняно з тарифними та іншими інструментами торговельної політики. Такі ж дослідники, як А. Ашурков [8], В. Ідрісова [9], Ю. Тихомиров [10], Д. Мітчел, Дж. Неш [11] вивчали проблеми впливу нетарифного регулювання на обсяги товарообороту між країнами у рамках інтеграційних об'єднань та у зовнішній торгівлі з третіми країнами. У той же час недостатньо висвітленими залишаються питання оцінки масштабів та наслідків застосування нетарифних обмежень на сучасному етапі як методу захисту внутрішнього ринку.

Метою статті є оцінка можливостей використання нетарифних заходів як інструменту захисту вітчизняного виробництва, а також обґрунтування потреби у гармонізації нормативно-правового забезпечення у сфері нетарифного регулювання відповідно до європейського законодавства як важливої умови підвищення конкурентоспроможності української продукції на зовнішніх ринках.

Матеріали і методи. У дослідженні використано статистичні та графічні методи (для оцінки масштабів нетарифного регулювання), методи порівняльного аналізу та узагальнення даних (для з'ясування тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі України та ЄС).

Результати дослідження. Бар'єри у міжнародній торгівлі можна умовно розподілити на дві самостійні та відокремлені за характером впливу на торговельні потоки групи. Перша – це природні бар'єри, зокрема, географічна відстань між країнами, інфраструктура транспортування вантажів тощо. З посиленням процесів глобалізації, охопленням ними все більшої кількості країн, розвитком сучасних комунікацій відбувається скорочення "відстаней" та уніфікація природних умов розвитку, що призводить до зменшення впливу цієї групи нетарифних бар'єрів на обсяги товаропотоків. Друга група бар'єрів включає різні інструменти зовнішньоекономічної політики, що створюються урядами країн та безпосередньо впливають на рівень ввезення і вивезення товарів. До цієї категорії належать усі використовувані заходи тарифного і нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі. Якщо 20 років тому середній рівень мит у світі досягав 50–70 % від вартості товару, то останніми роками він зменшився до 10–20 % у країнах, що розвиваються, а у розвинених країнах – знаходиться на рівні 3–5 %. Таким чином, розвиток економіки і розповсюдження уявлень про ефективність світової торгівлі без торговельних бар'єрів веде до поступового зниження впливу також і цієї групи бар'єрів [12, с. 18].

Різні стримуючі торговельно-економічні заходи створювались насамперед для захисту національних виробників від зарубіжної конкуренції. Однак, якщо раніше продукт іноземної компанії дійсно вироблявся на території відповідної іноземної держави, то нині значна частка виробництва припадає на транснаціональні корпорації, які мають виробничу базу, розміщену у багатьох країнах. Така ситуація особливо характерна для промислового виробництва.

Застосування нетарифних заходів зазвичай обмежено діючими нормами і правилами торговельних організацій. Однак існують так звані заходи "сірої зони", тобто неklasифіковані нетарифні заходи, які формально не належать до сфери регулювання СОТ. Їх використання завдає шкоди національним товаровиробникам, при цьому їх важко виявити та ідентифікувати.

Таким чином, під нетарифними заходами розуміють сукупність засобів зовнішньої політики, які реалізуються здебільшого у рамках адміністративного управління, виконуючи роль регуляторів зовнішньоторговельного обороту.

Система нетарифного регулювання Європейського Союзу відображає прагнення європейських країн забезпечити конкурентоспроможність і подальше зміцнення позицій своїх компаній на світовій арені, економічну і продовольчу безпеку угруповання, а також захистити європейські компанії у так званих "чутливих" секторах економіки, які мають важливе значення, і, незважаючи на свою економічну неефективність, знаходяться під пильним контролем держав.

Використання нетарифного регулювання дозволяє проводити гнучку і цілеспрямовану політику як відносно окремих країн чи угруповань, так і стосовно окремих видів товарів. Нині активно використовується весь спектр нетарифних інструментів, які дозволені в рамках СОТ, причому на практиці їх використання часто знаходиться в очевидній залежності від політичних факторів. Водночас цілий ряд нетарифних заходів є порушенням нормативів СОТ і викликає справедливу критику з боку торговельних партнерів.

Серед широкого різноманіття нетарифних заходів найбільш численними є технічні бар'єри, оскільки майже 2/3 міжнародної торгівлі регулюється тим чи іншим видом технічних бар'єрів. Контроль за цінами та кількісні обмеження охоплюють до 20 % світової торгівлі. Розподіл нетарифних заходів на п'ять широких категорій (технічні бар'єри, санітарні і фітосанітарні заходи, передвдвантажувальні інспекції, кількісні обмеження, контроль над цінами), для кожної з яких визначено індекс частоти (відсоток товарних ліній, охоплених нетарифними обмеженнями) та коефіцієнт покриття (відсоток торгівлі, охоплений нетарифним регулюванням) представлено на *рис. 1*.

Частота використання нетарифних обмежень є неоднаковою у різних регіонах світу. Так, санітарні та фітосанітарні заходи і технічні

бар'єри широко використовуються усіма країнами світу. В цілому в міжнародній торгівлі переважають технічні бар'єри. Особливо високим є індекс їх покриття (0.65) у країнах з високим доходом. У країнах Африки переважають технічні бар'єри, але індекс їх частоти є значно меншим і становить 0.37. Крім того, передвідвантажувальні інспекції застосовуються до 0.25 товарів. Кількісні обмеження найчастіше застосовуються у країнах Азії та Латинської Америки.

У практиці застосування нетарифних заходів країнами ЄС простежується загальносвітова тенденція домінування технічних бар'єрів серед широкого кола заходів регулювання (табл. 1). Так, кількість ініційованих заходів становила 77 одиниць у 2012 р. Жорсткі вимоги щодо безпечності продукції зумовлюють активне використання санітарних і фітосанітарних заходів, кількість яких у 2012 р. становила 31 одиницю. Україна застосовує нетарифні заходи в невеликому обсязі порівняно з країнами ЄС.

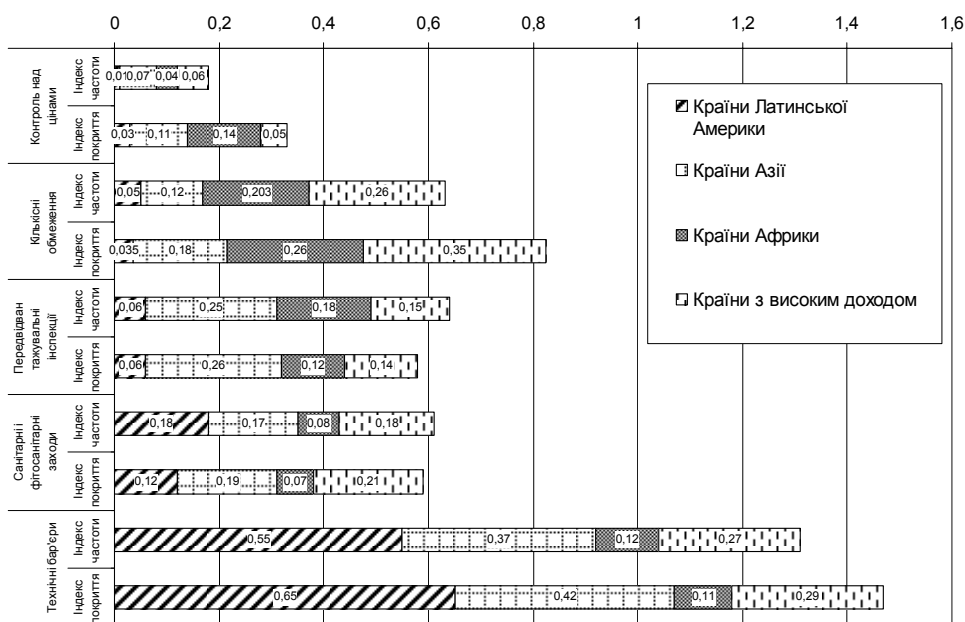

Рис. 1. Індекс покриття та індекс частоти використання нетарифних обмежень за географічною структурою у 2012 р. [13]

Використання нетарифних обмежень є неоднаковим у різних секторах економіки, що пов'язано як з технічними, так і економічними причинами (табл. 2). Виробництво сільськогосподарської продукції, електричного устаткування, взуття тощо жорстко регулюються з огляду на принципи захисту прав споживачів, охорони довкілля та технічні стандарти. Деякі інші товари за своєю природою менш схильні підпадати під регулювання законодавчими та нормативними актами. Наприклад, у зовнішній торгівлі текстилем, папером, дере-

виною, гумою і пластиком, мінеральними продуктами застосовуються переважно технічні бар'єри.

Таблиця 1

Нетарифне регулювання у країнах ЄС та в Україні*

Кількість ініційованих заходів

Заходи	2008		2009		2010		2011		2012	
	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна
Антидемпінгові	18	7	15	2	17	2	20	6	14	3
Компенсаційні	2	2	6	0	4	0	4	0	6	0
Санітарні і фітосанітарні	19	16	28	1	24	3	20	9	31	5
Технічні бар'єри	67	67	64	25	50	8	63	13	77	23

*Складено авторами на основі [13].

Таблиця 2

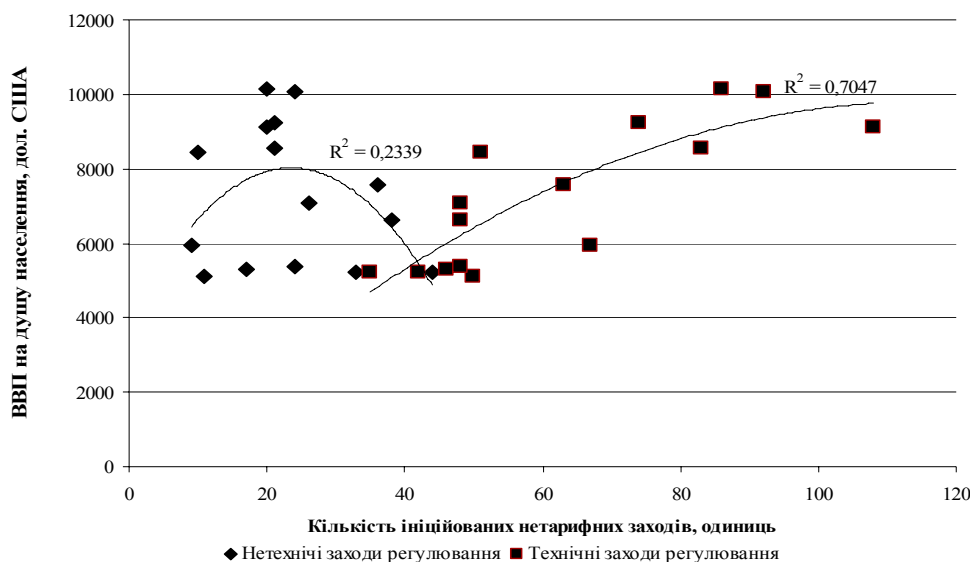
Частота використання різних нетарифних обмежень у міжнародній торгівлі за товарними позиціями у 2012 р.*

Товарна позиція	Санітарні і фітосанітарні заходи	Технічні бар'єри	Передвідвантажувальна інспекція	Контроль над цінами	Кількісні обмеження
Живі тварини	71.3	36.2	21.3	5.7	33.4
Овочі	69.2	31.7	24	3.6	27.1
Олія і жири	51.1	26.8	12.9	8	20.7
Харчові продукти	57	41.7	17.7	3.6	20.3
Мінеральні продукти	9.8	25.5	8.1	0.6	10.9
Хімічна продукція	11.3	35.8	6.8	1.7	19.6
Гума та пластик	1.2	24.1	5.7	0.8	6.3
Шкіра і хутро	12.8	23.7	9.9	0	12.9
Деревина	26.2	30.2	12.4	0.8	15.2
Папір	1.7	18.4	8.2	0.6	11.4
Текстиль	1.80	34.3	15.6	4.7	16.3
Взуття	0.7	38.8	16.7	3.3	17.9
Продукція машинобудування і електричне устаткування	1.1	20.8	8.2	0.8	13.1
Оптичне і медичне устаткування	0.4	20	7.9	0.2	8.1

*Складено авторами на основі [14].

Проведений кореляційний аналіз між кількістю ініційованих нетарифних заходів у країнах ЄС та ВВП на душу населення протягом 1998–2012 рр. (рис. 2) підтвердив результати дослідження ЮНКТАД та виявлену ними закономірність, що використання технічних нетарифних обмежень (санітарні і фітосанітарні заходи та технічні бар'єри) зростає зі збільшенням рівня ВВП на душу населення, у той час як нетехнічних (контроль за цінами, кількісні обмеження, антидемпінгові

заходи), навпаки, знижується. Не всі із чинних видів нетарифних обмежень є протекціоністськими заходами із захисту внутрішнього ринку від конкуренції імпортованих товарів, адже впровадження власне технічних обмежень зумовлено турботою про життя і здоров'я людей, прагненням до повного інформування споживачів щодо можливих наслідків придбання товарів.

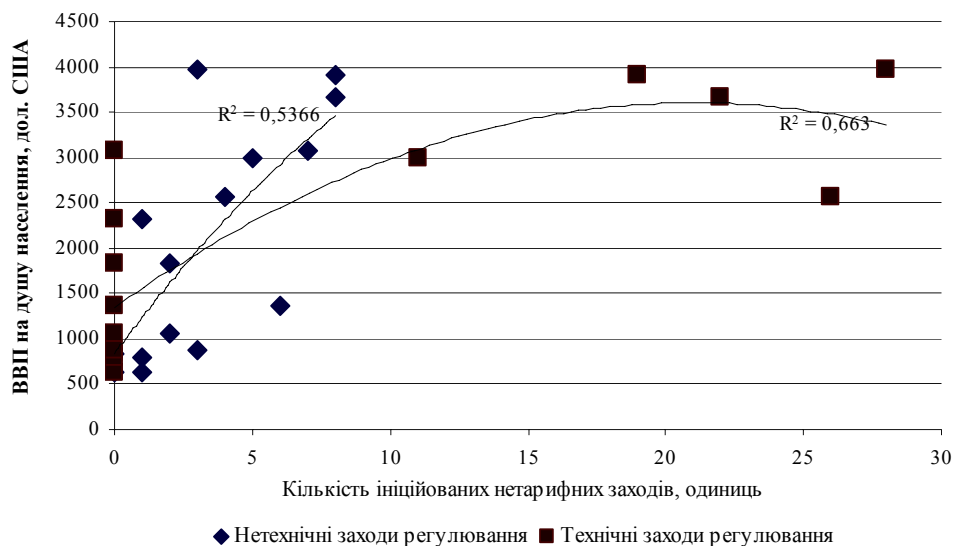

R^2 – коефіцієнт кореляції між показниками ВВП на душу населення і кількості ініційованих нетарифних (технічних і нетехнічних) заходів

Рис. 2. Взаємозв'язок кількості ініційованих нетарифних заходів та ВВП на душу населення у країнах ЄС у 1998–2012 рр.
(розраховано авторами на основі даних [13; 14])

Невідповідність між динамікою нетарифних заходів та рівнем ВВП на душу населення в Україні зазначеним закономірностям свідчить про переважання таких інструментів захисту внутрішнього ринку, як кількісні обмеження, контроль за цінами та антидемпінгові заходи (рис. 3), тоді як розвинені країни у міру зростання добробуту населення надають перевагу технічним заходам регулювання, які покликані підвищувати безпечність та якість імпортованих товарів. Це свідчить про те, що в Україні проблемі захисту споживачів через пріоритетні показники якості і безпечності товарів не приділяється достатньо уваги, а нетарифні заходи стосуються переважно захисту внутрішнього виробництва. Вказані показники взаємозв'язку можуть формуватись під впливом застарілого та недосконалого законодавства у сфері технічного регулювання, вимоги якого є не такими жорсткими, як європейські, що дозволяє імпортованим товарам практично безперешкодно перетинати митний кордон.

Для загальної оцінки висоти торговельних обмежень Світовий банк розраховує Trade Tariff Restrictiveness Index (TTRI) – уніфіковану для усіх товарів адвалорну ставку ввізного мита, еквівалентну існуючій системі тарифних обмежень, та Overall Trade Restrictiveness Index (OTRI) – уніфіковану для усіх товарів адвалорну ставку ввізного мита, еквівалентну існуючій системі тарифних та нетарифних обмежень.

R^2 – коефіцієнт кореляції між показниками ВВП на душу населення і кількості ініційованих нетарифних (технічних і нетехнічних) заходів

Рис. 3. Взаємозв'язок кількості ініційованих нетарифних заходів та ВВП на душу населення в Україні у 1998–2012 рр.
 (розраховано авторами на основі даних [13; 14])

Розрахунки цих ставок здійснюються Світовим банком для значної кількості країн як за товарними групами, так і промисловими і сільськогосподарськими товарами у цілому. Дані, представлені у *табл. 3*, свідчать про значно вищий рівень відкритості української економіки порівняно із зарубіжними країнами, причому найменш захищеним є сільське господарство. На відміну від України, більшість країн захищають свій агросектор тарифними і нетарифними заходами, особливо це стосується країн ЄС.

Для України такий асиметричний рівень захисту має суттєве значення, оскільки країни ЄС є важливим торговельним партнером України (*табл. 4*). У 2012 р. експорт з України до країн ЄС становив 17081 млн дол. США, частка у сумарному експорті – 24.8 %, імпорт з країн ЄС – 26156 млн дол. США, а частка у сумарному імпорті – 30.9 %. При цьому впродовж 2005–2012 рр. у торгівлі з ЄС складається від'ємне сальдо. Водночас станом на кінець 2012 р. країни ЄС забезпечували майже 79 % обсягу прямих іноземних інвестицій (42979 млн дол. США), зокрема, Кіпр – 40.2 %, Німеччина – 14.7 %, Нідерланди – 12.0 %, Австрія – 7.9 % та Велика Британія – 5.9 % [15].

Таблиця 3

Індекси обмеженості торгівлі за 2009 р.*

Країна	TTRI (тарифи)			OTRI (тарифи та нетарифні обмеження)		
	Усього	Сільське госпо- дарство	Промис- ловість	Усього	Сільське госпо- дарство	Промис- ловість
Україна	3.0	6.3	2.5	20.4	9.6	21.9
Росія	5.3	5.8	5.3	15.6	23.0	14.1
Білорусія	5.5	6.9	5.4	11.1	24.6	10.0
Грузія	1.4	7.2	0.2	1.4	7.2	0.2
Казахстан	4.0	9.7	3.5	11.1	32.3	9.2
ЄС-27	4.1	14.0	3.1	10.1	58.5	3.8
Світовий (середньозважений)	4.5	13.8	3.6	12.7	24.4	11.1

*Складено авторами на основі [13].

Таблиця 4

Зовнішня торгівля України з країнами ЄС*

Рік	Експорт, млн дол. США	Частка в сумарному експорті, %	Імпорт, млн дол. США	Частка в сумарному імпорті, %	Сальдо, млн дол. США	Коефіцієнт покриття експорту
1996	3313.9	23.01	4492.2	25.52	-1178.3	0.74
2000	4561.0	31.30	4039.3	28.94	521.7	1.13
2005	10233.4	29.90	12191.9	33.74	-1958.5	0.84
2006	12087.9	31.51	16194.6	35.96	-4106.7	0.75
2007	13916.4	28.23	22218.7	36.65	-8302.3	0.63
2008	18129.5	27.07	28868.4	33.75	-10738.9	0.63
2009	9499.3	23.93	15392.7	33.88	-5893.4	0.62
2010	13051.9	25.39	19101.2	31.45	-6049.3	0.68
2011	17970.0	26.27	25752.9	31.17	-7782.9	0.70
2012	17081.3	24.82	26156.4	30.90	-9075.1	0.65

*Розраховано авторами на основі [15].

Хронічний характер дефіциту торговельного балансу зумовлений існуючою товарною структурою зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС. Як свідчить статистика, експорт України має переважно сировинний характер і складається з продукції перших технологічних переділів, а імпорт, навпаки, з високотехнологічної продукції та товарів кінцевого споживання (табл. 5). У структурі вітчизняного імпорту з ЄС в 2012 р. суттєву частку посіла машинобудівна продукція (36.4 %). Майже половину ввезених машин і устаткування становлять споживчі товари довготривалого користування (автомобілі, побутова електротехніка і електроніка).

Мета будь-яких нетарифних заходів – захист національного товаровиробника, безпеки та якості продуктів, що імпортуються. Проте їх застосування в Україні має рамковий характер з огляду на те,

що продукція вітчизняного виробництва є неконкурентоспроможною за ціною і якістю, а відтак, за багатьма товарними позиціями, особливо непродовольчими товарами, перевага віддається імпортним аналогам. Запровадження тарифних квот на імпорту продукції, визначення переліку товарів, імпорту яких підлягає ліцензуванню, контроль за цінами, вимоги до сертифікації та стандартизації, інші нетарифні заходи у своїй сукупності сприяють захисту українських підприємств від іноземної конкуренції, консервуючи наявну структуру виробництва та експорту.

Таблиця 5

Товарна структура зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС,
% до підсумку*

Товарна група	Експорт		Імпорт	
	2007	2012	2007	2012
I. Переважно сировинні товари	41.07	50.76	35.04	45.70
Сільгоспсировина	9.58	24.50	2.50	6.68
Мінеральні продукти	17.03	17.08	4.88	7.91
Продукція хімічної промисловості	9.62	5.46	22.10	25.64
Деревина і вироби з неї (крім меблів)	4.84	3.72	5.56	5.47
II. Переважно товари інвестиційного призначення	45.83	38.88	53.48	43.29
Чорні і кольорові метали та вироби	33.63	23.92	7.01	6.80
Машини, устаткування, транспортні засоби, прилади	12.20	14.96	46.48	36.49
III. Переважно товари споживчого призначення	11.44	8.97	8.02	7.97
Готові харчові продукти	2.39	4.37	3.98	4.89
Шкіряна і хутряна сировина і вироби з неї	2.65	0.68	0.38	0.30
Текстиль і вироби з нього, взуття	6.41	3.92	3.66	2.78
IV. Інші товари	1.66	1.39	3.45	3.05

*Розраховано авторами на основі [15].

При виході української продукції на зовнішні ринки, зокрема європейські, товаровиробники стикаються з рядом обмежень щодо технічних вимог та санітарних і фітосанітарних обмежень, і якщо в межах внутрішнього ринку вітчизняна продукція може бути реалізована завдяки заходам державного регулювання, то конкурентоспроможність такої продукції на світовому ринку залишається вкрай низькою. Крім того, несуттєва частка продукції високого технологічного рівня у структурі обсягів реалізованої промислової продукції (18.61 % у 2012 р.) спричинена відсталістю виробничого апарату, його фізичною зношеністю та моральною застарілістю, що свідчить про нагальну необхідність структурних змін та модернізації промисловості. Адже саме високотехнологічна продукція повинна стати ключовою детермінантою розвитку національної економіки. Помітне відставання України у розвитку високотехнологічних виробництв (12.8 % інно-

ваційно активних підприємств порівняно з 70–80 % у розвинених країнах) [16, с. 36] призводить до випуску і експорту дешевої продукції з низьким рівнем конкурентоспроможності.

Згідно з взятими зобов'язаннями щодо інституціональних трансформацій у сфері технічного регулювання Указом Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 09.12.2010 № 1085/2010 [17] створено Державну службу технічного регулювання, діяльність якої спрямовувалася та координувалася Кабінетом Міністрів України. Однак це порушувало зобов'язання України перед СОТ відповідно до Угоди про технічні бар'єри у торгівлі, оскільки організація була монопольною і користувалась законодавчим захистом від конкуренції. Відтак, згідно з Указом Президента України "Питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади" від 06.04.2011 № 370/2011 [18] виконання функцій технічного регулювання було покладено на Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Державну ветеринарну і фітосанітарну службу України та Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів (Держспоживінспекція).

Перехід до європейської моделі технічного регулювання на основі Директив Нового та Глобального підходів, передбачає докорінну трансформацію системи технічного регулювання. В Україні досі діє обов'язкова в системі УкрСЕПРО сертифікація певного переліку продукції, який поступово звужується, водночас, в Європейському Союзі оцінка відповідності вимогам законодавства здійснюється через добровільну сертифікацію чи декларування, а контроль за дотриманням вимог – завдяки ринковому нагляду. Станом на кінець 2013 р. в Україні чинні 44 технічні регламенти на основі директив ЄС, терміни яких уже розпочався, однак досі практично відсутні стандарти, які відповідатимуть зазначеним регламентам.

Висновки. Зростання обсягів імпортованих товарів на внутрішньому ринку України, які за рівнем конкурентоспроможності порівняно з імпортованими аналогами є на порядок вищими, призводить до збільшення обсягів імпортоспоживання. Труднощі в пошуку потенційних ринків збуту для експорту вітчизняних товарів через невідповідність їм європейським стандартам та низьку конкурентоспроможність можуть призвести до згорання ряду виробництв та подальшого нарощування негативного сальдо торговельного балансу. Сировинна спрямованість експорту, яка містить невисокий відсоток доданої вартості, та майже повна відсутність високотехнологічних виробництв поглиблюють неефективну міжнародну спеціалізацію України та підвищують вразливість економічного розвитку від зовнішніх чинників. Необхідна гармонізація технічного регулювання до міжнародних стандартів, вказівок і рекомендацій з метою диверсифікації зовнішніх ринків

збуту, а також сприяння розвитку інституту добровільної сертифікації виробництва через підвищення відповідальності бізнесу для модернізації моделей господарювання, що позитивно впливатиме на конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Мировая экономика: прогноз до 2020 года* / под ред. А. А. Дынкина. — М. : Магистр, 2008. — 429 с.
2. *Офіційний сайт ЮНКТАД* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.asp>.
3. *Бураковський І. В.* Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України / І. Бураковський, О. Плотніков. — Х. : Фоліо, 2009. — 298 с.
4. *Дюмулен І. І.* Международная торговля. Тарифное и нетарифное регулирование / И. И. Дюмулен. — М. : ВАВТ, 2009. — 452 с.
5. *Мазаракі А. А.* Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі : монографія / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. — 470 с.
6. *Ринки реального сектора економіки України: структурно-інституціональний аналіз* / В. О. Точилін, Т. О. Осташко, О. В. Пустовойт [та ін.] ; за ред. В. О. Точиліна ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2009. — 640 с.
7. *Геоeкономічні сценарії розвитку і Україна* : монографія / М. З. Згуровський [та ін.]; ред. А. С. Філіпенко. — К. : Академія, 2010. — 323 с.
8. *Економічний суверенітет держави та напрями його правового забезпечення* : монографія / за ред. О. О. Ашуркова ; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. — Донецьк : Юго-Восток, 2012. — 406 с.
9. *Идрисова В. В.* Теоретические вопросы применения нетарифных мер регулирования во внешней торговле / В. Идрисова. — М. : Изд-во Ин-та Гайдара, 2011. — 152 с.
10. *Техническое регулирование: правовые аспекты* : науч.-практ. пособие / А. В. Калмыкова [и др.] ; отв. ред.: Ю. А. Тихомиров, В. Ю. Саламатов. — М. : Волтерс Клувер, 2010. — 384 с.
11. *Нэш Дж.* Как либерализация торговли может помочь накормить бедных [Електронний ресурс] / Дж. Нэш, Д. Митчелл. — Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/rus/2005/03/pdf/nash.pdf>.
12. *World Trade Report 2012: Trade and Public Policies — A Closer Look at Non-tariff Measures in the 21st Century* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.wto.org/english/res_e/reser_e/wtr12_brochure_e.pdf.
13. *Офіційний сайт Світової організації торгівлі* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.wto.org.
14. *Офіційний сайт ЮНКТАД* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.asp>.
15. *Державний комітет статистики України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
16. *Лазарева Є.* Дослідження закономірностей інноваційних перетворень у регіональній економіці / Є. Лазарева // Економіст. — 2009. — № 9. — С. 35–37.

17. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України 1085/2010 від 10 жовт. 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>.
18. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України 370/2011 від 18 трав. 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/370/2011>.

Стаття надійшла до редакції 23.12.2013.

Melnyk T., Pugachevska K. Non-tariff regulation in EU countries.

Background. *The proposed article is devoted to the issue of the formation of an effective system of non-tariff regulation of foreign trade in Ukraine. Investigation of the problem is based on the experience of the European Union countries in the sphere of non-tariff regulation.*

Review of the latest researches and publications in this area indicates that scientists conducted discussions on the impact of non-tariff regulation on the volume of trade between countries within integration associations and foreign trade with third countries. Small number among the existing works investigates the impact of non-tariff restrictions on the competitiveness of domestic products. However, there is a need to explore the possibility of non-tariff measures use as the tool to protect the domestic production in Ukraine and justification of needs to harmonize legal law in the sphere of non-tariff regulation in accordance with the European law which is formulated in the aim of the research.

Results. *Any non-tariff measures pursue the aim to protect domestic producers and to provide safety and quality of imported products. However, their use in Ukraine has a framework character in view of the fact that domestic products are uncompetitive in price and quality, and thus in many commodity items imported counterparts are preferred.*

In Ukraine, such tools for protecting the domestic market as quantitative restrictions, price controls and antidumping measures prevail, while developed countries prefer technical control measures that are designed to improve the safety and quality of imported goods.

Conclusions. *Ukraine requires the adoption of measures aimed to protect domestic market and formation of appropriate foreign policy. Therefore, there is a need to harmonize technical regulations with international standards, guidelines and recommendations in order to diversify foreign markets, and to promote development of voluntary certification institution through increased responsibility of business in order to modernize economic models that will have a positive impact on the competitiveness of domestic products.*

Keywords: non-tariff measures, foreign trade, international specialization.

REFERENCES

1. *Mirovaja jekonomika: prognoz do 2020 goda / pod red. A. A. Dynkina.* — M. : Magistr, 2008. — 429 s.
2. *Oficijnyj sajt JuNKTAD [Elektronnyj resurs].* — Rezhym dostupu : <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.asp>.
3. *Burakovs'kyj I. V. Global'na finansova kryza: uroky dlja svitu ta Ukrai'ny / I. Burakovs'kyj, O. Plotnikov.* — H. : Folio, 2009. — 298 s.
4. *Djumulen I. I. Mezhdunarodnaja trgovlja. Tarifnoe i netarifnoe regulirovanie / I. I. Djumulen.* — M. : VAVT, 2009. — 452s.
5. *Mazaraki A. A. Reguljatorna polityka u sferi zovnishn'oi' trgovli : monografija / A. A. Mazaraki, T. M. Mel'nyk.* — K. : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2010. — 470 s.
6. *Rynky real'nogo sektora ekonomiky Ukrai'ny: struktorno-instytucional'nyj analiz / V. O. Tochylin, T. O. Ostashko, O. V. Pustovojt [ta in.] ; za red. V. O. Tochylina ; NAN Ukrai'ny ; In-t ekon. ta prognozuv.* — K., 2009. — 640 s.

7. *Geoekonomichni scenarii' rozvytku i Ukrai'na* : monografija / M. Z. Zgurovs'kyj [ta in.]; red. A. S. Filipenko. — K. : Akademiya, 2010. — 323 s.
8. *Ekonomichnyj suverenitet derzhavy ta naprjamy jogo pravovogo zabezpechennja* : monografija / za red. O. O. Ashurkova ; NAN Ukrai'ny, In-t ekonomiko-pravovyh doslidzhen'. — Donec'k : Jugo-Vostok, 2012. — 406 s.
9. *Idrisova V. V. Teoreticheskie voprosy primeneniya netarifnyh mer regulirovaniya vo vneshnej torgovle* / V. Idrisova. — M. : Izd-vo In-ta Gajdara, 2011. — 152 s.
10. *Tekhnicheskoe regulirovanie: pravovye aspekty* : nauch.-prakt. posobie / A. V. Kalmykova [i dr.] ; otv. red.: Ju. A. Tihomirov, V. Ju. Salamatov. — M. : Volters Kluver, 2010. — 384 s.
11. *Njesh Dzh. Kak liberalizacija torgovli mozhet pomoch' nakormit' bednyh* [Elektronnyj resurs] / Dzh. Njesh, D. Mitchell. — Rezhym dostupu : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/rus/2005/03/pdf/nash.pdf>.
12. *World Trade Report 2012: Trade and Public Policies — A Closer Look at Non-tariff Measures in the 21st Century* [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : http://www.wto.org/english/res_e/reser_e/wtr12_brochure_e.pdf.
13. *Oficijnyj sajt Svitovoi' organizacii' torgivli* [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : www.wto.org.
14. *Oficijnyj sajt JuNKTAD* [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.asp>.
15. *Derzhavnyj komitet statystyky Ukrai'ny* [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
16. *Lazarjeva Je. Doslidzhennja zakonomirnostej innovacijnyh peretvoren' u regional'nij ekonomici* / Je. Lazarjeva // Ekonomist. — 2009. — № 9. — S. 35–37.
17. *Pro optymizaciju systemy central'nyh organiv vykonavchoi' vlady* : Ukaz Prezydenta Ukrai'ny 1085/2010 vid 10.10.2010 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>.
18. *Pro optymizaciju systemy central'nyh organiv vykonavchoi' vlady* : Ukaz Prezydenta Ukrai'ny 370/2011 vid 18.05.2011 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/370/2011>.